

Obsah vzdelávania vyučovacieho predmetu Prvouka na Slovensku a v zahraničí

Alexandra Nagyová¹

¹ Katedra Pedagogiky, Pedagogická fakulta, Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre; Dražovská cesta 4, 949 74 Nitra; alexandra.nagyova@ukf.sk

Grant: UGA UKF V/12/2019

Název grantu: Interdisciplinárne presahy prvouky v krajinách V4

Oborové zamčrenie: AM – Pedagogika a školství

© GRANT Journal, MAGNANIMITAS Assn.

Abstrakt Na začiatku školskej dochádzky je pozornosť v edukácii venovaná najmä predmetom trívnia – čítaniu, písaniu a počítaniu, pričom však nie je možné potláčať prírodovedné a sociálne učenie žiaka. Poznanie a porozumenie najbližšiemu environmentu sprostredkuje žiakovi mladšieho školského veku obsah vzdelávania vyučovacieho predmetu Prvouka. V príspevku venujeme pozornosť analýze a komparácii vzdelávacích obsahov Prvouky v Slovenskej republike, Českej republike a v Maďarsku vo vzťahu k rozvíjaniu prírodovednej a sociálnej gramotnosti žiaka mladšieho školského veku.

Kľúčová slova Prvouka ako vyučovací predmet, Prvouka a jej vzdelávací obsah v Slovenskej republike, Obsah predmetu Prvouka v Českej republike, Vzdelávací obsah Prvouky v Maďarsku.

1. ÚVOD

Žiak prichádzajúci do základnej školy sa nachádza v novej životnej etape, ktorá so sebou prináša rôznorodé zmeny viažuce sa k jeho novej role školáka. Žiak sa zoznamuje s novým prírodným a spoločenským prostredím, stotožňuje sa s novou rolou, spoznáva doposiaľ nepoznané sociálne situácie, ktoré súvisia so školským prostredím a vyučovacím procesom. Podnety, s ktorými prichádza do kontaktu musí spozorovať, spracovať, vyhodnotiť, porozumieť im, aby následne dokázal adekvátne na ne reagovať. Práve vyučovanie prvouky vytvára priestor k tomu, aby žiak poznal a porozumel najbližšiemu environmentu, aby sa dokázal adaptovať a aktívne zúčastňovať v spoločenskom živote. Toto elementárne vzdelávanie popisuje Spilková (In Kolláriková – Pupala, 2010) ako proces tvorenia základov celoživotného vzdelávania, osvojovania si gramotností, vytváranie prvotného pohľadu na svet s vyznačením základných vzťahov a súvislostí, ktoré umožňujú orientáciu žiaka v okolitom svete. To dokumentuje významné postavenie prvouky v kurikule primárneho vzdelávania. Z tohto dôvodu je našim zámerom v príspevku analyzovať a následne komparovať vzdelávacie obsahy Prvouky v Slovenskej republike, Českej republike a v Maďarsku vo vzťahu k rozvíjaniu prírodovednej a sociálnej gramotnosti žiaka mladšieho školského veku.

2. VYUČOVACÍ PREDMET PRVOUKA

Ako uvádzame v úvode, v príspevku venujeme pozornosť komparácii obsahov vzdelávania vyučovacieho predmetu Prvouka, ktorý žiaka mladšieho školského veku oboznamuje s dianím v prírode a spoločnosti. Komparácii podrobujeme obsahy vzdelávania Prvouky vybraných krajín, konkrétne Slovenskej republiky, Českej republiky a Maďarska. Z tohto dôvodu uvádzame opis vyučovacieho predmetu Prvouka, ktorý vychádza z legislatívne záväzných kurikulárnych dokumentov vyššie uvedených krajín.

Pre primárne vzdelávania na území Slovenskej republiky je záväzným dokumentom Inovovaný štátny vzdelávací program pre primárne vzdelávanie 2015 (ďalej len iŠVP) a v ňom obsiahnutý Vzdelávací štandard predmetu Prvouka. Spomínaný vzdelávací štandard tohto predmetu opisuje, „že prvouka vytvára vedomostný, spôsobilostný a postojový základ pre dva nadväzujúce predmety – prírodovedu a vlastivedu. Vo vlastivednej oblasti sa zameriava na poznávanie reálneho spoločenského priestoru prostredníctvom oboznamovania sa s fungovaním služieb, samosprávy a geografického opisu krajiny. V prírodovednej oblasti poznávaním organizmov, neživého prostredia a ich vzájomných vzťahov, oboznamuje žiakov s reálnym prírodným priestorom prostredníctvom skúmania fungovania vybraných prírodných javov“ (Vzdelávací štandard Prvouka, 2015, s. 2).

Rámcový vzdelávací program pro základní vzdělávání 2017 (ďalej len RVP ZV) je záväzným kurikulárnym dokumentom Českej republiky, ktorý vzdelávaciu oblasť Človek a jeho svet, teda aj vyučovací predmet Prvouka charakterizuje ako oblasť pojednávajúcu o človeku, rodine, spoločnosti, vlasti, prírode, kultúre, technike, zdraví, bezpečí a ďalších. Popisuje prvouku ako vyučovací predmet, na ktorom sa žiak učí pozorovať a pomenovať veci, javy a deje, ich vzájomné súvislosti a vzťahy, vytvára si tak prvotný ucelený obraz o svete. Ďalej tiež uvádza, že žiak spoznáva sám seba a postupne svoj environment. Učí sa vnímať ľudí, vzťahy medzi nimi, všimáť si kultúru a prírodné javy a vedie žiaka k ich ochrane. Na základe poznania seba, svojich potrieb a porozumenia sveta okolo seba sa žiak učí vnímať základné vzťahy v spoločnosti, porozumieť súčasnému spôsobu života (RVP, 2017).

Legislatívne záväzný kurikulárny dokument Maďarska definuje Prvouku ako vyučovací predmet primárneho vzdelávania, prostredníctvom ktorého žiak spoznáva najskôr svoje najbližšie prírodné a spoločenské prostredie a postupne sa tiež oboznamuje

so vzdialenejším environmentom. Prírodovedný a spoločenskovedný obsah vzdelávania prvouky má vo vyučovacom procese stavať pred žiaka vybrané problémy z uvedených oblastí, čím ho vedie k znalosti a pochopeniu nových pojmov a vzťahov medzi nimi, k porozumeniu prírodným a spoločenským javom a dejom, k sebaopoznaniu a tiež k budovaniu pozitívneho vzťahu k sebe, k ľuďom a k prírode (Kerettanverv az általános iskola 1.- 4. évfolyamára, 2012).

V uvedených charakteristikách môžeme vidieť zhodu v nazeraní na Prvouku, ako na vyučovací predmet elementárneho vzdelávania, ktorého obsah tvoria učivá o prírode a spoločnosti. Súhlasne opisujú Prvouku aj autori Doušková (2003), Podroužek (2003), Tupý (1984) a tiež Navrátilová (1986) ako vyučovací predmet obracajúci pozornosť žiaka na svet, ktorý ho obklopuje, na realie, čím ho vedie k spoznávaniu vecí a dejov v prírode a spoločnosti vo vzájomných vzťahoch a súvislosti medzi nimi.

Po analýze jednotlivých kurikulárnych dokumentov nachádzame tiež určitú homogénnosť v spôsobe vyučovania tohto predmetu. Dôraz je kladený na žiaka ako na aktívneho aktéra výučby, ktorý získava nové poznatky prostredníctvom vlastného hľadania, bádania, skúmania a objavovania. Žoldošová (2011), Doušková, Kružlicová (2012) aj Kollárová (2018) rovnako odporúčajú, aby sa už deti v predškolskom vzdelávaní v podmienkach materskej školy učili cez vlastné pozorovanie, experimentovanie, tvorili a overovali predpoklady a kládli otázky. Z tohto dôvodu je teda úlohou učiteľa štruktúrovať vyučovací proces prvouky na aktivizujúcich metódach, ktorých jadro tvoria bádateľské metódy.

2.1 Prírodovedný obsah vzdelávania Prvouky

Prírodovedný obsah vzdelávania Prvouky sprostredkuje žiakovi mladšieho školského veku základné prírodovedné poznatky o rastlinách, živočíchoch, živéj a neživej prírode a tiež o skúmaní prírodných javov. Koncepcia obsahu vzdelávania má viesť k modernému prírodovednému vzdelávaniu, prostredníctvom ktorého dochádza k rozvoju prírodovednej gramotnosti žiaka mladšieho školského veku, ktorú definuje aj štúdia OECD PISA 2006 nasledovne „*prírodovedná gramotnosť je schopnosť používať vedecké poznatky, získavať nové vedomosti, vysvetľovať prírodné javy, identifikovať otázky a vyvodzovať dôkazy podložené závery pre pochopenie a tvorbu rozhodnutí o svete prírody a zmenách, ktoré v ňom nastali v dôsledku ľudskej aktivity*“. Prírodovedná gramotnosť má rozličné stupne a formy, ktoré sa prehlbujú počas celého života (National Academy of Science, 1996), z uvedených dôvodov je dôležité venovať pozornosť jej rozvoju už od 1. ročníka základnej školy. Podľa Tomkuliakovej (2011) má žiak primárneho vzdelávania zastávať rolu malého vedca a vlastným aktívnym manipulovaním, komunikovaním a bádáním rozvíjať svoje prírodovedné kompetencie (In Gašparová, 2012). Z tohto dôvodu je nutné, aby učiteľ koncipoval obsah vzdelávania prvouky tak, aby v interakcii s procesom prírodovedného vzdelávania umožňoval rozvoj prírodovedného myslenia žiaka, ktoré predpokladá nielen poznatky žiaka o environmente, ale aj ich funkčné využitie v konkrétnej situácii.

2.2 Spoločensko-vedný obsah vzdelávania Prvouky

Význam sociálneho, resp. kultúrno-spoločenského obsahu prvouky spočíva v potrebe naučiť žiaka mladšieho školského veku orientovať sa a adaptovať sa na jeho najbližší environment, s ktorým je denne konfrontovaný. Žiak prostredníctvom týchto tém získava predstavu o sebe, v rôznych situáciách a vzťahoch, nadväzuje kontakty so životom a rozvíja vlastný sebasystém, sociálne vzťahy, toleranciu a kooperáciu (Doušková, 2001). Cieľom spoločensko-vedného

obsahu je prispieť k rozvoju sociálnej gramotnosti žiaka. Odborná literatúra operuje s pojmom sociálna kompetencia, pričom však, aby sme zdôraznili jej činnosť charakter, prikláňame sa k pomenovaniu sociálnej gramotnosti. Sociálnu gramotnosť chápeme ako schopnosť žiaka efektívne využívať sociálne zručnosti (sebakontrola, sebaúcta, schopnosť porozumieť a riadiť sa pokynmi a pravidlami, riešiť konflikty, komunikovať a spolupracovať) s cieľom dosiahnuť svoj zámer v rozličných sociálnych interakciách (Forget, Dubois, 2007). Rovnako tiež Gillernová a kol. (2012) vymedzujú sociálnu gramotnosť ako schopnosť adekvátne reagovať a komunikovať v sociálnej interakcii, pričom rozlišujú dve kategórie sociálnych zručností – vzťahujúce sa k sebe (sebaopoznávanie, sebareflexiu, rozlíšenie a adekvátne prejavy svojich emócií) a vzťahujúce sa k medziľudským vzťahom (empatia, schopnosť načúvať, nadväzovať kontakty, rešpektovanie iných názorov, medziľudská komunikácia, riešenie konfliktov a iné). Takéto vymedzenie sociálnej gramotnosti v intenciách vyučovacieho predmetu prvouka značí, že prostredníctvom spoločenskovedného obsahu žiak nemá len poznať svoje kultúrno-spoločenské prostredie, ale vedieť tieto poznatky funkčne využiť v každodenných životných situáciách. Vyučovací proces má teda za úlohu smerovať k rozvoju spoločensko-kultúrneho myslenia žiaka, ktoré umožňuje vnímanie a porozumenie kultúrno-spoločenským súvislostiam v najbližšom environmente.

3. OBSAH VZDELÁVANIA PRVOUKY V KRAJINÁCH V4

Autori staršej literatúry Tupý a kol. (1984), Zelina (1987), Navrátilová (1986), Mihálik (1989), Fabiánková (1995), Podroužek (1996), v doplnení s autormi súčasných publikácií – Klusák (2002, 2010), Doušková (2001, 2003), Podroužek (2003,2013) hovoria o obsahu vzdelávania prvouky ako o prostriedku rozvoja prírodovednej a sociálnej gramotnosti žiaka v rovnakej miere. Rovnako tiež z našej predchádzajúcej obsahovej analýzy, ktorú sme uskutočnili v slovenskom iŠVP sa ukazuje, že učivo z oblasti sociálnych štúdií je zastúpené v oveľa menšej miere, než prírodovedné štúdie. Vychádzajúc z týchto teoretických poznatkov je našim zámerom v nasledujúcich podkapitolách poukázať na štruktúru obsahu vzdelávania Prvouky vo vzťahu k rozvíjaniu prírodovednej a sociálnej gramotnosti žiaka mladšieho školského veku. Analýze z následnej komparácii podrobujeme legislatívne záväzné kurikulárne dokumenty vybraných krajín – Slovenská republika, Česká republika a Maďarsko.

3.1 Obsah vzdelávania vyučovacieho predmetu Prvouka v Slovenskej republike

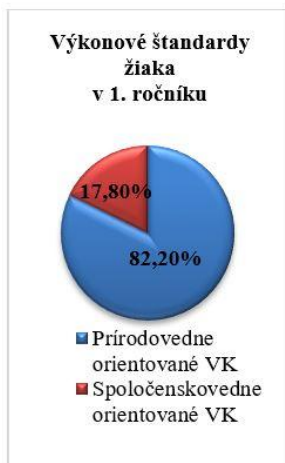
Obsah vzdelávania vyučovacieho predmetu prvouka, ktorý je záväzný pre všetky základné školy na území Slovenskej republiky, je stanovený vyššie spomínaným legislatívnym dokumentom iŠVP 2015. Rámcový učebný plán obsahujúci v iŠVP 2015 stanovuje, že časová dotácia prvouky je:

- v 1. ročníku - 1 vyučovacia hodina za týždeň,
- v 2. ročníku - 2 vyučovacie hodiny týždenne.

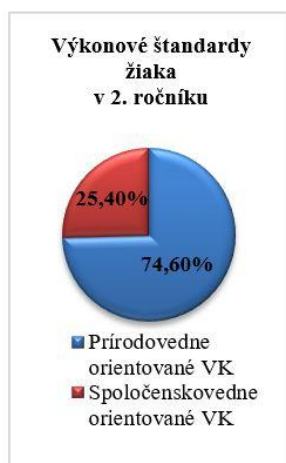
Obsah vzdelávania je ďalej konkretizovaný vo vzdelávacom štandarde prvouky, ktorý prepája poznatky z dvoch vzdelávacích oblastí „*Človek a príroda*“ a „*Človek a spoločnosť*“. Jednotlivé oblasti sú ďalej špecifikované konkrétnymi výkonovými štandardmi, ku ktorým má žiak v 1. a 2. ročníku smerovať, teda čo má vedieť a dokázať. Obsahové štandardy majú učiteľovi pomôcť voliť vhodné edukačné činnosti k napredovaniu žiaka.

Pomer výkonových štandardov žiaka v 1. a 2. ročníku ZŠ smerujúcich k rozvoju jeho sociálnej a prírodovednej gramotnosti uvádzame v nasledujúcich grafoch.

Graf 1
Pomer výkonových štandardov žiaka v 1. ročníku

Graf 2
Pomer výkonových štandardov žiaka v 2. ročníku

V percentuálnom rozlíšení uvedených grafov je jednoznačne viditeľná preferenčnosť prírodovednej zložky predmetu prvouka v 1. aj 2. ročníku ZŠ. Jej zastúpenie predstavuje nadpolovičnú väčšinu, kedy sú prírodovedne orientované výkonové štandardy zastúpené v 1. ročníku 82,20% a v 2. ročníku 74,20% z celkového počtu výkonových štandardov.

3.2 Obsah vzdelávania vyučovacieho predmetu Prvouka v Českej republike

Závazný obsah vzdelávania Prvouky pre základné školy na území Českej republiky stanovuje dokument *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* (2017). V tomto dokumente nie je učenie sa žiaka mladšieho školského veku o prírode a spoločnosti ukotvené konkrétnym názvom Prvouka, ale je zasadené do vzdelávacej oblasti Človek a jeho svet. Následne je prírodovedný a spoločensko-vedný obsah vzdelávania konkretizovaný do očakávaných výstupov žiaka na konci 1. obdobia (1.-3. ročník ZŠ) a 2. obdobia (4.-5. ročník ZŠ). Analýze podrobujeme očakávané výstupy na konci 1. obdobia, nakoľko RVP ZV (2017) uvádza, že v 1.-3.ročníku je možné pre vzdelávaciu oblasť Človek a jeho svet tradične vytvárať jeden vyučovací predmet integrujúci prírodovedné a spoločensko-vedné štúdie.

Pomer očakávaných výstupov žiaka na konci 1. obdobia smerujúcich k rozvoju jeho sociálnej a prírodovednej gramotnosti uvádzame v nasledujúcom grafe.

Graf 3
Pomer očakávaných výstupov na konci 1. obdobia (3. ročník ZŠ)

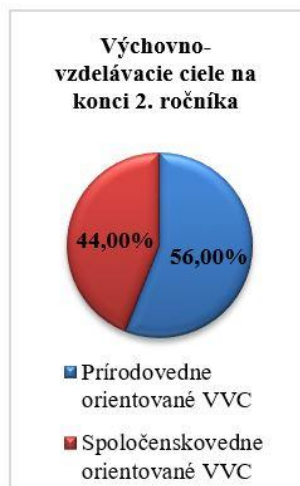
V uvedenom grafe môžeme vidieť percentuálne zastúpenie prírodovedných a spoločenskovedných očakávaných výstupov žiaka na konci 1. obdobia, teda na konci 3. ročníka ZŠ. Z celkového počtu očakávaných výstupov žiaka na konci 1. obdobia predstavujú prírodovedne orientované očakávané výstupy žiaka 26,70% a spoločenskovedne orientované očakávané výstupy žiaka 73,30%.

3.3 Obsah vzdelávania vyučovacieho predmetu Prvouka v Maďarsku

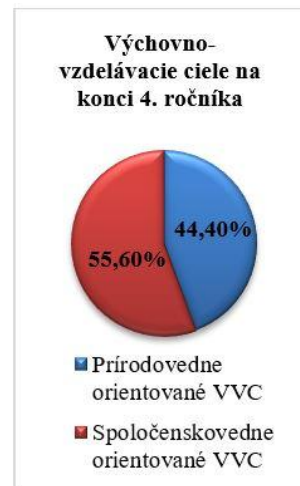
Závazný obsah vzdelávania Prvouky pre základné školy na území Českej republiky stanovuje dokument *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* (2017). V tomto dokumente nie je učenie sa žiaka mladšieho školského veku o prírode a spoločnosti ukotvené konkrétnym názvom Prvouka, ale je zasadené do vzdelávacej oblasti Človek a jeho svet. Následne je prírodovedný a spoločensko-vedný obsah vzdelávania konkretizovaný do očakávaných výstupov žiaka na konci 1. obdobia (1.-3. ročník ZŠ) a 2. obdobia (4.-5. ročník ZŠ). Analýze podrobujeme očakávané výstupy na konci 1. obdobia, nakoľko RVP ZV (2017) uvádza, že v 1.-3.ročníku je možné pre vzdelávaciu oblasť Človek a jeho svet tradične vytvárať jeden vyučovací predmet integrujúci prírodovedné a spoločensko-vedné štúdie.

Pomer očakávaných výstupov žiaka na konci 1. obdobia smerujúcich k rozvoju jeho sociálnej a prírodovednej gramotnosti uvádzame v nasledujúcom grafe.

Graf 4
Pomer výchovno-vzdelávacích cieľov na konci 2. ročníka ZŠ

Graf 5
Pomer výchovno-vzdelávacích cieľov na konci 4. ročníka ZŠ

V percentuálnom rozlíšení uvedených grafov je viditeľné, že výchovno-vzdelávacie ciele žiaka, ktoré má dosiahnuť na konci 2. ročníka a na konci 4. ročníka sú vo vzťahu k rozvíjaniu jeho prírodovednej a sociálnej gramotnosti v relatívne vyváženom pomere. Počas prvých 2 rokov primárneho vzdelávania je k rozvoju prírodovednej gramotnosti žiaka orientovaných 56,00% výchovno-vzdelávacích cieľov a k rozvoju jeho sociálnej gramotnosti smeruje 44,00% z celkového počtu výchovno-vzdelávacích cieľov. V nasledujúcom období, teda v 3. a 4. ročníku ZŠ smeruje z celkového počtu výchovno-vzdelávacích cieľov k rozvoju prírodovednej gramotnosti žiaka 44,40% a k rozvoju sociálnej gramotnosti je sústredených 55,60% výchovno-vzdelávacích cieľov.

4. ZÁVERY Z ANALÝZY A KOMPARÁCIE VZDELÁVACIEHO OBSAHU VYUČOVACIEHO PREDMETU PRVOUKA V SLOVENSKEJ REPUBLIKE, ČESKEJ REPUBLIKE A V MAĎARSKU

Analýzou legislatívne záväzných kurikulárnych dokumentov krajín Slovenskej republiky, Českej republiky a Maďarska, konkrétne vzdelávacích obsahov vyučovacieho predmetu Prvouka sme dospeli k záveru, že v jednotlivých krajinách sa štruktúra vzdelávacích obsahov vo vzťahu k rozvoju prírodovednej a sociálnej gramotnosti žiaka na primárnom stupni vzdelávania výrazne odlišuje.

Tabuľka 1

Komparácia vzdelávacích obsahov Prvouky vo vybraných krajinách

Slovenská republika	1. ročník ZŠ		2. ročník ZŠ	
	Prírodovedný obsah	Spoločensko-vedný obsah	Prírodovedný obsah	Spoločensko-vedný obsah
	17,80%	82,20%	25,40%	74,60%
Česká republika	1.-3. ročník ZŠ			
	Prírodovedný obsah		Spoločensko-vedný obsah	
	26,70%		73,30%	
Maďarsko	1.-2. ročník ZŠ		3.-4. ročník ZŠ	
	Prírodovedný obsah	Spoločensko-vedný obsah	Prírodovedný obsah	Spoločensko-vedný obsah
	56,00%	44,00%	44,40%	56,60%

Z uvedenej tabuľky je zjavné, že najvyváženejším obsahom vzdelávania vo vzťahu k rozvoju prírodovednej a sociálnej gramotnosti žiaka mladšieho školského veku je kurikulum Prvouky v Maďarsku. Vo svojom obsahu vzdelávania zahŕňa učivá, ktoré vytvárajú taký zdroj edukačných poznatkov, ktoré v rovnakej miere prispievajú k rozvoju prírodovednej a sociálnej gramotnosti žiakov mladšieho školského veku, pri jeho sprostredkovaní vo vyučovacom procese.

Obsah vzdelávania Prvouky v Českej republike oproti obsahu vzdelávania Prvouky v Maďarsku, akcentuje viac na spoločensko-vedný obsah, prostredníctvom ktorého je na vyučovacom procese Prvouky v prvých troch ročníkoch základnej školy možné u žiaka vo vyššej miere rozvíjať jeho sociálnu gramotnosť. Štruktúra obsahu vzdelávania Prvouky v Českej republike vo významnej miere reflektuje názory Podroužka (2003) a tiež Fabiánkovej (1995), ktorí na Prvouku nazerajú ako na aktívne sociálne učenie, v ktorom sa žiak učí konať v súlade s pravidlami slušného správania, osvojovať si zásady správania sa v rozličných spoločenských podmienkach, spolupracovať, prehlbovať schopnosť empatie, asertívneho a prosociálneho správania, kultivovať medziľudské vzťahy a rozvíjať vzťah k práci, kultúre, okolitému svetu a prírode.

Obsah vzdelávania Prvouky na Slovenku oproti dvom vyššie spomínaným, jasne poukazuje na preferenčnosť rozvíjania prírodovednej gramotnosti žiaka v 1. aj 2. ročníku ZŠ. Takúto koncepciu obsahu vzdelávania kritizoval už Černý (1930, In Čábalová, Podroužek, 2013), Podroužek (1996) a tiež Klusák (2010). Dovolíme si tvrdiť, že dochádza tak k potlačaniu rozvíjania afektívnej stránky osobnosti žiaka (vzťah k prírode, ochrana životného prostredia, hodnotová orientácia žiaka) a tiež k poklesu

činností stimulujúcich rozvoj sociálnej gramotnosti žiaka, ktorej súčasťou nie je len poznanie spoločenského prostredia ale i rozvoj emocionality a jej jednotlivých komponentov – schopnosť empatie, vyjadrovanie a chápanie pocitov, ovládanie nálady, schopnosť prispôsobenia sa, riešenia medziľudských vzťahov, vytrvalosť, priateľskosť láskavosť a úcta (Salovey, Mayers In Shapiro, 2009). Z tohto dôvodu je v súčasnej edukačnej praxi Slovenskej republiky úlohou učiteľa, aby tieto nedostatky obsahu vzdelávania Prvouky kompenzoval vlastnou tvorivou činnosťou a svojou individuálnou koncepciou vyučovania. Na ňu upozorňuje vo svojej štúdií aj Kollárová (2018), ktorá dáva do popredia interaktívno-komunikačnú stratégiu a zážitkový prístup, ktorý podnecuje záujem, rozvíja poznanie o prírode a spoločnosti a pomáha utvárať vzťah k všetkému živému, k pochopeniu harmónie prírody, aj k zodpovednému ekologickému mysleniu a konaniu.

5. ZÁVER

Analýzou a následnou komparáciou obsahu vzdelávania predmetu Prvouka sme prispeli k záveru, že jeho štruktúra vo vzťahu k rozvíjaniu prírodovednej a sociálnej gramotnosti žiaka mladšieho školského veku je najvyváženejšia v Maďarsku. V Českej republike sa obsah vzdelávania Prvouky vo vyššej miere sústreďuje na spoločensko-vednú oblasť, čo značí, že v edukačnom procese Prvouky je výraznejšia pozornosť venovaná rozvoju sociálnej gramotnosti žiaka. Obsah vzdelávania Prvouky v Slovenskej republike považujeme za proporčne nevyvážený, nakoľko výrazne preferuje učenie sa žiaka o prírode, teda vo vyučovacom procese smeruje k rozvoju jeho prírodovednej gramotnosti. Sme toho názoru, že obsah vzdelávania smerujúci k rozvoju sociálnej gramotnosti žiaka je v kontexte Prvouky v Slovenskej republike potláčaný. Na záver pripomínáme, že tieto zistenia o koncepcii obsahu vzdelávania vyučovacieho predmetu Prvouka predstavujú podnety pre naše ďalšie vedecké bádanie.

Zdroje

1. BEŇUŠKOVÁ, J., DOUŠKOVÁ, A. 1997. *Vybrané kapitoly z didaktiky prvouky*. Banská Bystrica : PF UMB, 1997. 128 s. ISBN 80-8055-054-9.
2. ČÁBALOVÁ, D., PODROUŽEK, L. 2013. Špecifika prírodovedného vzdelávania v primárni škole se žretemem k projektové kooperativní výuce. In *Arnica* ,[online]. 2013, roč. 2013, č. 1-2 [2018-11-29]. Dostupné na internete: <<https://www.arnica.zcu.cz/images/casopis/2013/clanky/1cl1anekARNICA2013.pdf>>. ISSN 1804-8366.
3. DOUŠKOVÁ, A. 2001. *Prvouka – Učenie o sebe, prírode a spoločnosti*. Prešov : Metodické centrum, 2001. 124 s. ISBN 80-8045-247-4.
4. DOUŠKOVÁ, A. 2003. *Učenie sa žiaka v prírodovednom a spoločenskom kontexte*. Banská Bystrica : PF UMB, 2003. 144 s. ISBN 80-8055-807-8.
5. DOUŠKOVÁ, A., KRUŽLICOVÁ, M. 2012. *Edukačná aktivita a zážitkové učenie v materskej škole*. Bratislava : Pro Solutions, s.r.o., 2012. 89 s. ISBN 978-80-8139-004-3.
6. EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA, 2012. *Kerettanverv az általános iskola 1.-4. évfolyamára*. [online]. Budapest : EMMI, 2012. 160 s. [cit. 2019.07.16]. Dostupné na internete: <http://kerettanverv.ofi.hu/01_melleklet_1-4/index_alt_isk_also.html>.
7. FABIÁNKOVÁ, B. 1995. *Didaktika prvouky*. Brno : Paido, 1995. 55 s. ISBN 80-85931-03-6.
8. FORGET-DUBOIS, N. et al. 2007. Predicting early school achievement with the EDI: A longitudinal population-based study. In *Early education and development*, ISSN 10409289, 2007, roč. 18, č. 3, s. 405-426.

9. GAŠPAROVÁ, M. 2012. Osobitosti aplikácie prírodovedných a kultúrno-spoločenských reálií v primárnom vzdelávaní. In *Podmiotowość w edukacji wobec odmienności kulturowych oraz społecznych zróżnicowań 2*. Poznań : Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa, 2012. s. 419-441. ISBN 978-83-61304-54-8.
10. GILLERNOVÁ, I., KREJČOVÁ, L. 2012. *Sociální dovednosti ve škole*. Praha : Grada Publishing, 2012. 248 s. ISBN 978-80-247-3472-9.
11. KLUSÁK, M. 2010. Poznávání sociálního prostředí. In *Předškolská a elementární pedagogika*. Praha : Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-828-9, s. 363-399.
12. KLUSÁK, M. 2002. *Prvouka v 1. třídě* : výskumná správa. Praha : Pražská skupina školní etnografie, 2002. 46 s.
13. KOLLÁROVÁ, D. 2018a. Tvorivá dramatika v lesnej pedagogike. In *Lesná pedagogika : učebné texty k vzdelávaciemu programu*. Zvolen : NLC, 2018. ISBN 978-80-8093-240-4, s. 77 – 85.
14. KOLLÁROVÁ, D. 2018b. Učenie sa o obci a utváranie si vzťahu k nej. In *Předškolská výchova*. ISSN 0032-7220, 2018/2019, roč. 73, č. 2, s. 7 – 12.
15. MIHÁLIK, L. 1989. Rozvíjanie myslenia, reči a základných zručností na 1. stupni základnej školy. Bratislava : SPN. 1989. 129 s. ISBN 067- 041 – 89.
16. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY, 2017. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha : MŠMT, 2017. 165 s. [cit. 2019.11.02]. Dostupné na internete: <<http://www.msmt.cz/file/43792/>>.
17. NATIONAL ACADEMY OF SCIENCE, 1996. *National Science Education Standards*. Washington DC : National Academy press. 1996. s. 261. ISBN 0-309-05326-9. [cit. 2019-03-11]. Dostupné na internete: <<https://www.nap.edu/read/4962/chapter/1#ii>>.
18. OECD PISA, 2006. *Assessing Scientific, Reading and Mathematical Literacy : A framework for PISA 2006*. OECD, 2006. s. 187. ISBN 9264026398.
19. NAVRÁTILOVÁ, K. 1986. *Didaktika prvouky*. Nitra : PF UKF, 1986. 148 s.
20. PODROUŽEK, L. 2003. *Úvod do didaktiky prvouky a přírodovědy pro primární školu*. Dobrá voda u Pelhřimova : Aleš Čeněk, 2003. 246 s. ISBN 80-86473-45-7.
21. PODROUŽEK, L. 1996. *Prvouka: vyučování prvouce na integrovaném pozadí ročních období*. Plzeň : Západočeská Univerzita, 1996. 66 s. ISBN 80-7082-270-8.
22. SHAPIRO, L, E. 2009. *Emoční inteligence dítěte a její rozvoj*. Praha : Portál, 2009. 267 s. ISBN 978-80-7367-648-3.
23. SPILKOVÁ, V. 2010. Pojetí, smysl a základní orientace primárního (elementárního) vzdělávání. In *Předškolská a elementární pedagogika*. Praha : Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-828-9, s. 141-159.
24. ŠTÁTNY PEDAGOGICKÝ ÚSTAV, 2015. *Inovovaný štátny vzdelávací program pre 1. stupeň ZŠ*. Bratislava : ŠPÚ, 2015. 27 s.
25. ŠTÁTNY PEDAGOGICKÝ ÚSTAV, 2015. *Vzdelávací štandard Prvouka*. Bratislava : ŠPÚ, 2015. 13 s.
26. TUPÝ, K. – SALVOVÁ, T. – DUŠKOVÁ, M. 1984. *Metodická příručka k prvouce v 1. a 2. ročníku základnej školy*. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1984. 204 s. ISBN 67-309-84.
27. ZELINA, L. 1987. Názory G. A. Lindnera na otázky názorného vyučování (prvouky) v nižších ročnících základní školy. In *Pedagogika*. [online]. 1987, roč. 37, č. 1 [cit. 2018.10.06]. Dostupné na internete: <<https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=4265&lang=cs>. ISSN 2336-2189>.
28. ŽOLDOŠOVÁ, K., 2011. Implementácia konštruktivistických princípov prírodovedného vzdelávania do školských vzdelávacích programov MŠ a 1. stupňa ZŠ. Prešov : Rokus, 2011. 262s. ISBN 978-80-89510-00-9.